

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.08.2007, sp. zn. 25 Cdo 2507/2005, ECLI:CZ:NS:2007:25.CDO.2507.2005.1

Číslo: 38/2008

Právní věta: Objektivní promlčecí doba k uplatnění nároku na náhradu částek vyplacených třetí osobě podle rozhodnutí soudu v řízení, v němž v důsledku pochybení advokáta při výkonu advokacie bylo žalobě proti jeho klientovi vyhověno, počíná běžet dnem, kdy byly přisouzené částky zaplaceny.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.08.2007

Spisová značka: 25 Cdo 2507/2005

Číslo rozhodnutí: 38

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 částečným a mezitímním rozsudkem ze dne 13. 10. 2004, doplněným usnesením ze dne 22. 3. 2005, zamítl žalobu v části o zaplacení 545 870 Kč s 26% úrokem z prodlení od 3. 9. 2001 do zaplacení, o zaplacení 26% úroku z částky 655 451 Kč od 3. 9. 2001 do 8. 2. 2003 a 23% úroku z prodlení z částky 655 451 Kč od 9. 2. 2003 do zaplacení a rozhodl o základu nároku tak, že žaloba je v části o zaplacení částky 655 451 Kč s 3% úrokem z prodlení od 9. 2. 2003 do zaplacení co do základu důvodná s tím, že o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozhodnutí. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalovaný zastupoval žalobkyni jako advokát v řízení vedeném žalobcem RD, s. r. o., proti ní u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 15 C 338/91 o zaplacení doplatku ceny za zhotovení domu, kterou žalobkyně mj. z důvodů vad odmítala zaplatit. Dům zhotovil RD, s. r. o., na základě smlouvy o zhotovení věci (podle ustanovení § 263 a násl. obč. zák., ve znění účinném do 31. 3. 1991), žalobkyni byl dům předán v r. 1991, a protože místnosti obsahovaly nepřijatelnou koncentraci formaldehydu, obrátila se žalobkyně na žalovaného, který reklamoval vady a jménem žalobkyně požadoval výměnu domu a slevu z ceny. Žalobě RD, s. r. o., na doplatek kupní ceny ve výši 378 959 Kč bylo vyhověno, když vůči němu nebyly v řízení uplatněny formou námítky započtení nebo protinávruhy nároky z odpovědnosti za vady díla. Soud dospěl k závěru, že žalovaný jako advokát porušil povinnost uloženou mu ustanovením § 14 zákona č. 128/1990 Sb., když v řízení neuplatnil kompenzační námítku z důvodů vad díla, přičemž k těmto úkonům nemusel disponovat zvláštní plnou mocí. Žalobkyni proto byla uložena povinnost zaplatit celou žalovanou částku 378 959 Kč a náklady řízení ve výši 38 950 Kč.

Soud prvního stupně uvedl, že je notorií skutečnost, že v domcích okálového typu, vzhledem ke konstrukci z dřevotřískových desek, dochází k nadměrnému úniku formaldehydu, aniž by tento jev bylo možno trvale odstranit, a dovodil, že výskyt formaldehydu v nepřijatelné koncentraci je vadou neodstranitelnou, která však s ohledem na naměřené hodnoty nebránila v užívání věci, a žalobkyně tak měla nárok na slevu dle § 273 odst. 2 obč. zák., ve znění účinném do 31. 3. 1991. Toto právo jí však v uvedeném řízení nebylo přiznáno právě z důvodu pochybení žalovaného, neboť nebyla učiněna řádná námitka započtení její pohledávky proti pohledávce žalobce na doplacení kupní ceny. Žalovaný proto ve smyslu § 22 odst. 1 zákona č. 128/1990 Sb. odpovídá za škodu vzniklou žalobkyni, jejíž výše bude vyčíslena v dalším řízení v závislosti na výši slevy, na kterou by žalobkyně měla nárok. Z jednotlivých položek uplatněných v žalobě soud shledal žalobu důvodnou co do základu ohledně doplatku kupní ceny podle rozsudku sp. zn. 15 C 388/91 ve výši 378 959 Kč, nákladů v tomto řízení ve výši 38 950 Kč, poplatek z prodlení se zaplacením doplatku kupní ceny podle rozsudku ve věci sp. zn. 19 C 179/95 ve výši 254 500 Kč mínus 63 286 Kč (za období od 6. 11. 1990 do 6. 10. 1991 bylo vyhověno námitce promlčení), nákladů tohoto řízení ve výši 31 168 Kč a částky 15 160 Kč (soudní poplatek za odvolání), které žalobkyně zaplatila v letech 1999 a 2000. Žalobkyni byl přiznán úrok z prodlení ve výši 3 %, neboť žalovaný se do prodlení dostal od 9. 2. 2003, a pokud se žalobkyně domáhala úroku vyššího, byla žaloba zamítnuta. Další nároky uplatněné žalobkyní soud neshledal důvodnými jednak pro jejich promlčení (částky 30 000 Kč a 5000 Kč, honorář žalovaného ve výši 170 000 Kč a soudní poplatek ve výši 15 160 Kč), dále z důvodu chybějící aktivní legitimace nebo neexistence příčinné souvislosti mezi jejich vynaložením a pochybením žalovaného (částka 233 224 Kč za nájemné bytu dcery za období od dubna 1994 do roku 1997).

K odvolání žalovaného do mezitímního výroku rozsudku soudu prvního stupně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 17. 6. 2005, rozsudek soudu prvního stupně v tomto výroku potvrdil. Odvolací soud se plně ztotožnil se skutkovými a právními závěry soudu prvního stupně a shodně s ním dospěl k závěru, že vada domu spočívající v nadměrném úniku formaldehydu je vadou neodstranitelnou, nebrání užívání domu, a opravňovala žalobkyni ke slevě z kupní ceny; bylo tedy povinností žalovaného jako advokáta v řízení o doplatek kupní ceny uplatnit kompenzační námitku ve smyslu § 98, věty druhé, o. s. ř., případně uplatnit vzájemnou žalobu podle § 98, věty první, o. s. ř. Žalovaný neprokázal, že by škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které by po něm jako po advokátovi bylo možno požadovat, proto odpovídá za škodu způsobenou žalobkyni podle § 22 zákona č. 128/1990 Sb., v tehdy platném znění, podle něhož je odpovědnost advokáta vůči klientovi odpovědností objektivní. Námitka žalovaného, že žalobkyni žádná škoda nevznikla a že uplatňování odpovědnosti za škodu vůči němu je v rozporu s dobrými mravy, neboť žalobkyně dům pronajímala a získala z toho nemalé finanční prostředky, soud nepřisvědčil, když konstatoval, že skutečnost, zda žalobkyně dům pronajímala či nikoliv a jaký z toho získala finanční prospěch, je pro právní posouzení zcela nerozhodná, neboť je oprávněnou realizací vlastnického práva žalobkyně.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a podává je z důvodů, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., a že rozhodnutí spočívá na nesprávném posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolatel namítá, že soud neměl dostatek podkladů pro závěr, že on porušil povinnosti advokáta ve smyslu § 14 zákona č. 128/1990 Sb., a tudíž po právní stránce záležitost nesprávně posoudil. Uvádí, že vadu v podobě výskytu formaldehydu reklamoval svým dopisem stavební firmě, v němž na tuto vadu upozornil, popsal její výskyt a uplatnil i právo z odpovědnosti za vady, tj. odstranění této vady, záruční doba se tedy zastavila a po celou dobu neběžela. Uvádí, že pro žalobkyni byla otázka vad včetně formaldehydu druhořadá, cenu nechtěla zaplatit, dokud domek nebude předán, a dále popisuje, jak jednal s ředitelem RD, s. r. o., který nabídl odstranění formaldehydu výměnou závadných dílů až po zaplacení celé kupní ceny, popisuje průběh měření formaldehydu a kolaudace domu. Uvádí, že slevu z ceny by mohl uplatnit jen v případě neodstranitelné vady, avšak on byl přesvědčen, že tomu tak není, a

pokud v souladu s přáním žalobkyně provedl volbu práva z odpovědnosti za vady (odstranění vad), nemohl již uplatnit právo jiné (odstoupení od smlouvy, slevu z kupní ceny) a pokud by uplatnil v řízení právo na odstranění vady, soud by jeho návrh vyloučil k samostatnému řízení a postoupil věc místně příslušnému soudu na Moravu, navíc podle jeho přesvědčení by tento spor nebyl pro žalobkyni úspěšný, a pokud by uplatnil kompenzační námitku, soud by ji zamítl z důvodu, že již uplatnil právo na odstranění vady (odkazuje na R 22/1983). Namítá, že soudy neměly důkaz o neodstranitelnosti vady, neboť měření úniku formaldehydu nebyla provedena správně, a nesprávně věc posoudily, neboť nadměrný únik formaldehydu je vadou odstranitelnou, když ji lze odstranit výměnou vadných panelů, ze kterých formaldehyd nadměrně uniká. Odvolacímu soudu vytýká nesprávné posouzení odpovědnosti advokáta podle § 22 zákona č. 128/1990 Sb. jako odpovědnosti objektivní a namítá, že se jedná o odpovědnost za zavinění, na kterou se vztahuje obecné ustanovení § 420 obč. zák. Nesouhlasí s posouzením námitky promlčení a vyjadřuje názor, že již dne 26. 6. 1996, kdy byl za její přítomnosti vyhlášen rozsudek odvolacího soudu, se žalobkyně dozvěděla o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, což je rozhodující, takže žaloba podaná v roce 2001 byla podána až po skončení objektivní i subjektivní promlčecí doby podle § 106 obč. zák. Dále uvádí, že ve věci rozhodoval místně nepřislušný soud, místně příslušným soudem měl být soud nikoliv podle místa jeho podnikání jako advokáta, ale podle místa jeho bydliště v P. 4. Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že v dovolání se pouze opakuje či rozvádí argumentace, která byla použita již v předchozím řízení. Přítomnost formaldehydu v domě byla prokázána opakovaným měřením, žalovaný byl s problematikou škodlivosti a nepřípustnosti formaldehydů v prostorech určených k trvalému obývání dokonale obeznámen, neboť sám si podobný domek objednal a po zjištění výskytu formaldehydu od smlouvy odstoupil a nechal si postavit domek zděný. Podstatou jeho právního zastupování bylo vyřízení reklamace za odměnu ve výši 20 % z kupní ceny domu. Žalobkyně trvá na stanovisku, že žalovaný tím, že vadné dílo nereklamoval, jak bylo jeho povinností jako právního zástupce, a neuplatnil nároky z titulu neodstranitelné vady, nehájil způsobem lege artis zájem svého klienta a způsobil jí tak vznik škody. S námitkou promlčení se soudy správně vypořádaly.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, který má právnické vzdělání, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání. Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (písm. a/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (písm. b/), jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (písm. c/).

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné, jde-li o řešení právních otázek (jiné otázky, zejména posouzení správnosti

nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají – srov. ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř.) a současně se musí jednat o právní otázku zásadního významu.

Pokud dovolatel namítá, že měření formaldehydu nebyla dostatečně přesná a soudy tak neměly spolehlivý důkaz o tom, že výskyt formaldehydu v domě překračoval stanovenou normu, nejedná se o námitky právní, nýbrž skutkové. Dovolatel vznáší námitky proti zjištěnému skutkovému stavu věci, z něhož vycházely soudy obou stupňů, a namítá nedostatek důkazů, nikoli posouzení věci po právní stránce. Tyto námitky, předložené k posouzení dovolacímu soudu, nejsou námitkami proti právnímu posouzení, tím méně mohou být právní otázkou zásadního významu ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. Námitka nesprávného skutkového zjištění není dovolacím důvodem podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., nýbrž dovolacím důvodem podle § 241a odst. 3 o. s. ř. (rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování), který nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (srov. např. R 8/1994).

Skutková je rovněž námitka, že v dopise, jímž dovolatel uplatnil za žalobkyni práva z odpovědnosti za vady domu, zvolil právo na odstranění vady, a proto již nemohl uplatnit slevu z ceny. Jak ovšem vyplývá ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, s nimiž se odvolací soud plně ztotožnil, žalovaný jako zástupce žalobkyně v dopise z 3. 10. 1991 uplatnil práva z odpovědnosti za vady věci zhotovené na zakázku a požadoval po RD, s. r. o., buď výměnu celého domku za nový nebo poskytnutí slevy z ceny. Právo na slevu z ceny bylo tedy uplatněno u zhotovitele podle § 271 obč. zák., ve znění účinném do 31. 3. 1991. Ostatně i v R 22/1983, na něž dovolatel odkazuje, je uvedeno, že práva z odpovědnosti za vady lze uplatnit i eventuálním nebo alternativním způsobem.

Za tohoto skutkového stavu věci, jímž je dovolací soud vázán (§ 241a odst. 3 o. s. ř.), nelze za zásadně významné ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. považovat právní posouzení možnosti či nemožnosti jednostranného započtení pohledávky žalobkyně z odpovědnosti za vady díla proti pohledávce o zaplacení ceny za zhotovení díla. Nic totiž nebránilo započtení pohledávky žalobkyně z titulu slevy z ceny proti vzájemné pohledávce RD, s. r. o., z titulu doplatku ceny, neboť obě pohledávky jsou stejného druhu a námitka započtení vzájemné pohledávky do výše nepřesahující pohledávku protistrany představuje jen obranu proti žalobě (§ 98, věta druhá, o. s. ř.). Takový návrh by musel soud projednat v rámci téhož řízení a nemohl by jej vyloučit k samostatnému projednání (srov. R 50/1996).

Právním názorem na odstranitelnost či neodstranitelnost vady, spočívající v nadměrném úniku formaldehydu do interiéru, podle právní úpravy v občanském zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 1991, se soudní praxe opakovaně zabývala (např. R 12/1989, NS ČSR sp. zn. 1 Cz 25/84), a to včetně otázky, zda tato vada brání či nebrání řádnému užívání věci, a dovodila, že překročení nejvyšší přípustné koncentrace, které nebrání užívání rodinného domku, zakládá právo na uplatnění slevy z ceny dle § 273 odst. 2 obč. zák., ve znění účinném do 31. 3. 1991, který v souvislosti se zhotovením věci na zakázku stanoví, že jde-li o vadu neodstranitelnou, která však nebrání řádnému užívání věci podle objednávky, má občan právo na přiměřenou slevu.

Rovněž právní otázka charakteru odpovědnosti advokáta vůči jeho klientovi za škodu mu způsobenou při poskytnutí právní služby podle zákona č. 128/1990 Sb. byla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu opakovaně řešena (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. [25 Cdo 886/2004](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2007, sp. zn. [25 Cdo 1808/2005](#)). Zákon č. 128/1990 Sb., o advokacii, který byl účinný od 1. 7. 1990 do 30. 6. 1996, je ve vztahu k občanskému zákoníku předpisem zvláštním vůči obecnému. V ustanovení § 22 obsahuje samostatnou skutkovou podstatu odpovědnosti, a proto tato úprava má přednost před právní úpravou obecnou. Nároky klientů vůči advokátovi na náhradu škody způsobené advokátem v souvislosti s výkonem advokacie se proto posuzují podle tohoto předpisu, a nikoliv podle § 420 obč. zák.

Podle ustanovení § 22 odst. 1 zákona č. 128/1990 Sb., o advokacii, advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Advokát odpovídá za škodu, způsobenou klientovi i tehdy, byla-li škoda způsobena v souvislosti s výkonem advokacie jeho zástupcem nebo jeho pracovníkem; případná odpovědnost těchto osob podle pracovníprávních předpisů tím není dotčena.

Podle ustanovení § 22 odst. 2 téhož zákona advokát se odpovědnosti podle odstavce 1 zproští, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.

Otázka, zda výkon advokacie byl či nebyl advokátem činěn řádně, se posuzuje z hlediska § 14 tohoto zákona, jenž stanoví, že advokát je povinen a oprávněn chránit práva a oprávněné zájmy svého klienta. Jedná přitom čestně a svědomitě, důsledně využívá všechny zákonné prostředky a uplatňuje vše, co podle svého přesvědčení a příkazu klienta pokládá za prospěšné.

Tato úprava odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou klientovi v souvislosti s výkonem advokacie je založena na principu objektivní odpovědnosti, tj. bez zřetele na zavinění. Nezkoumá se proto zavinění odpovědného a nepřichází v úvahu ani vyvinění ve smyslu § 420 odst. 3 obč. zák.; zprošťující důvod je uveden v § 22 odst. 2 uvedeného zákona.

Vzhledem k tomu, že právní názor na otázku charakteru vady a charakteru odpovědnosti advokáta vůči jeho klientovi, z něhož vycházely soudy obou stupňů při svém rozhodnutí, je plně v souladu s hmotným právem, nezakládají tyto námitky dovolatele přípustnost dovolání.

Zásadně právně významnou ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. je otázka počátku běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku žalobkyně na náhradu škody podle § 106 obč. zák., která v daných souvislostech nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud řešena.

Podle ustanovení § 106 obč. zák. se právo na náhradu škody promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá (odst. 1). Nejpozději se právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví (odst. 2).

Při řešení otázky promlčení nároku na náhradu škody způsobené advokátem jeho klientovi je nezbytné v první řadě vymezit, jaká újma má být nahrazena. Počátek objektivní i subjektivní promlčecí doby může být totiž velice rozdílný v závislosti na tom, za jakou konkrétní újmu je náhrada požadována, a dále i na tom, jak k této újmě došlo, tj. v čem spočívá pochybení advokáta. V dané věci bylo rozhodnuto o základu nároku na náhradu částek, které žalobkyně podle pravomocného rozsudku zaplatila svému smluvnímu partnerovi za zhotovení domu na zakázku a které - nebýt pochybení advokáta, který ji v tomto řízení zastupoval - by zčásti nebo zcela platit nemusela. Újmou, jejíž náhrady se domáhá, je tedy skutečná škoda, tj. úbytek aktiv, a vznik její škody se tak váže k okamžiku, kdy finanční prostředky poskytla. K tomuto okamžiku se zároveň váže počátek běhu objektivní promlčecí doby. Událost, z níž škoda vznikla ve smyslu § 106 odst. 2 obč. zák., zahrnuje totiž nejen samotnou škodní událost či protiprávní úkon, jež vedly ke vzniku škody, nýbrž i vznik škody samotné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 1990, sp. zn. 1 Cz 20/90). Dokud škoda nevznikla, nemůže započít ani běh objektivní promlčecí doby k uplatnění nároku na její náhradu. Počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na náhradu škody se pak váže k okamžiku, kdy se poškozený dozvěděl o odpovědném subjektu a o tom, že mu vznikla majetková újma určitého druhu a rozsahu. Vzhledem k tomu, že subjektivní promlčecí doba nemůže začít běžet dříve než promlčecí doba objektivní, nelze její počátek odvíjet od okamžiku, kdy byl vyhlášen rozsudek, ukládající žalobkyni platební povinnost. Okamžikem vyhlášení rozsudku, na jehož základě byla žalobkyně povinna zaplatit určitou částku RD, s. r. o., totiž žalobkyni ještě žádná škoda nevznikla,

nýbrž k její újmě, která se projevila v její majetkové sféře, došlo až tím, že přisouzenou částku zaplatila. Jestliže, jak vyplývá ze skutkových zjištění, žalobkyně uvedené částky zaplatila v letech 1999 a 2000, byla žaloba, podaná v roce 2001, podána včas.

Rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku o základu nároku je z hlediska promlčení správné a v souladu s tím, co bylo shora uvedeno.

Pokud dovolatel vznáší v dovolání námitku místní nepřislušnosti soudu prvního stupně, je třeba uvést, že takovou námitku může účastník řízení uplatnit jen při prvním úkonu, který mu přísluší v řízení před soudem prvního stupně (§ 105 odst. 1 o. s. ř.); námitka později vznesená je neúčinná a soud k ní nepřihlíží. Dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. není naplněn už z toho důvodu, že se nejedná o vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z hlediska uplatněných dovolacích důvodů je rozhodnutí odvolacího soudu správné. Dovolací soud proto dovolání žalovaného podle ustanovení § 243b odst. 2, věty první před středníkem, o. s. ř. zamítl.